מדברי שניהם נלמד [א]צער בעלי חיים דאורייתא ואפי' ר"ש לא קאמר אלא משום דלא מסיימי קראי אבל מסיימי קראי דרשי' ק"ו משום מאי לאו משום צער בעלי חיים דרשינן דלמא משום דאיכא חסרון כיס וה"ק ומה טעינה דלית בה חסרון כיס חייב פריקה דאית בה חסרון כיס לא כ"ש וטעינה אין בה חסרון כיס מי לא עסקינן דאדהכי והכי בטיל משוקיה אי נמי אתו גנבי ושקלי כל מה דאיכא בהדיה תדע דצער בעלי חיים דאורייתא דקתני סיפא ר' יוסי הגלילי אומר אם היה עליו יתר [על] משאו אין זקוק לו שנאמר [ז]תחת משאו משאוי שיכול לעמוד בו לאו מכלל דת"ק סבר [א]זקוק לו מאי טעמא לאו משום דצער בעלי חיים דאורייתא דלמא בתחת משאו פליגי דרבי יוסי סבר דרשינן תחת משאו משאוי שיכול לעמוד בו ורבנן סברי לא דרשינן תחת משאו תדע דצער בעלי חיים לאו דאורייתא דקתני רישא הלך וישב לו ואמר לו הואיל ועליך מצוה לפרוק פרוק פטור שנאמר עמו ואי סלקא דעתך צער בעלי חיים דאורייתא מה לי איתיה למריה בהדיה ומה לי כי ליתיה למריה בהדיה לעולם צער בעלי חיים דאורייתא מי סברת פטור לגמרי (א) ודלמא פטור בחנם וחייב בשכר וה"ק רחמנא כי איתיה למריה בהדיה עבד גביה בחנם וכי ליתיה למריה בהדיה עבד גביה בשכר ולעולם צער בעלי חיים דאורייתא (סימ"ן בהמ"ת אוה"ב שונ"א רבצ"ן) לימא מסייע ליה [ב]בהמת עובד כוכבים מטפל בה כבהמת ישראל אי אמרת בשלמא צער בעלי חיים דאורייתא משום הכי מטפל בה כבהמת ישראל אלא אי אמרת צער בעלי חיים לאו דאורייתא אמאי מטפל בה כבהמת ישראל התם [ג]משום איבה הכי נמי מסתברא דקתני אם היתה טעונה יין אסור אין זקוק לה אי אמרת בשלמא לאו דאורייתא משום הכי אין זקוק לה אלא אי אמרת דאורייתא אמאי אין זקוק לה ה"ק ולהטעינה יין אסור אין זקוק לה תא שמע [ד]בהמת עובד כוכבים ומשאוי ישראל וחדלת ואי אמרת צער בעלי חיים דאורייתא אמאי וחדלת עזב תעזב מבעי ליה [ה]לעולם צער בעלי חיים דאורייתא התם בטעינה אי הכי אימא סיפא [ו]בהמת ישראל ומשאוי עובד כוכבים עזב תעזב ואי בטעינה אמאי עזב תעזב משום צערא דישראל אי הכי אפילו רישא נמי [ז]בחמור עובד כוכבים סיפא בחמור ישראל מאי פסקת סתמא דמלתא איניש בתר חמריה אזיל והא וחדלת ועזב תעזב בפריקה הוא דכתיבי [ב]א"ל הא מני רבי יוסי הגלילי היא דאמר [ג]צער בעלי חיים לאו דאורייתא ת"ש [ד][ח]אוהב לפרוק ושונא לטעון מצוה בשונא כדי לכוף את יצרו ואי סלקא דעתך צער בעלי חיים דאורייתא הא עדיף ליה אפ"ה כדי לכוף את יצרו עדיף ת"ש [ה][ט]שונא שאמרו שונא ישראל ולא שונא עובד כוכבים אי אמרת צער בעלי חיים דאורייתא מה לי שונא ישראל ומה לי שונא עובד כוכבים מי סברת אשונא דקרא קאי אשונא [ו]דמתניתין קאי תא שמע

רובץ

מדברי שניהם. מדקאמרי תרווייהו פריקה עדיפא: **ואפילו ר"ש לא קאמר.** דאצטריך למכתב פריקה: **אלא משום דלא מסיימי קראי.** לטעינה: **לאו משום צער בעלי חיים.** והכי יליף מה טעינה דליכא צער בעלי חיים חייב פריקה דאיכא צער בעלי חיים לא כ"ש: **מי לא עסקינן.** וכי אין המקרא מדבר אף בהולך לסחורה דאדהכי בטיל משוקיה: **תדע.** דלרבנן דפליגי עליה דר"ש ולר"ש צער בעלי חיים דאורייתא: **מכלל דת"ק.** דרבי יוסי הגלילי רבנן ור"ש: **זקוק לו.** ואמאי זקוק לו אי משום מצות עזב תעזב הא כתיב משאו הראוי לו אלא משום צער בעלי חיים: **לא דרשינן משאו.** למשא הראוי לו דמשאו כל משא שעליו משמע: **ותדע.** דהכי הוא כדדמינא לך דצער בעלי חיים לאו דאורייתא: **עביד גביה.** משום צער בעלי חיים ועל כרחו יטול שכר: **לימא מסייע ליה.** לרבה דאמר לעיל צער בעלי חיים דאורייתא: **מטפל בה.** לפרוק משאה: **אי אמרת (ב) לאו דאורייתא.** וטעמא משום איבה הוא מש"ה אין זקוק לה שיכול להשמט ולומר דבר איסור הוא לנו: **ה"ק ולהטעינה.** ולעולם דאורייתא ורישא תנא מטפל בה בין בפריקה בין בטעינה פריקה משום צער בעלי חיים וטעינה משום איבה ולהטעינה יין אסור דלאו צערא איכא ולאו איבה איכא אין זקוק לה: **הכא בטעינה.** לקמיה פריך הא בפריקה כתיב: **משום צערא דישראל.** שצריך להשהות שם: **בחמר עובד כוכבים.** ואין בעל המשא שם ועל העובד כוכבים לטעון: **מאי פסקת.** וכי פסקת הדבר כן דכל בהמת עובד כוכבים הוי חמר עובד כוכבים וכל בהמת ישראל הוי חמר ישראל: **שונא שאמרו.** קס"ד שונא שאמרו אשונא דקרא קאי דמשתעי בפריקה כי תראה חמור שונאך רובץ וגו'): **אשונא דמתניתין קאי.** אהך מתניתא דלעיל דשונא לטעון הוא:

רובץ

מדברי שניהם נלמד צער בעלי חיים דאורייתא. וא"ת א"כ אמאי עוקרים על המלכים ולא מדרכי האמורי (ע"ז דף יא.) וי"ל משום דכבוד מלך ונשיא עדיף כמו בל תשחית דנדחה מפני כבודם דאונקלוס (ג) שרף על ר"ג ע' מנה צורי פ"ק דע"ז (שם) ועוד דכיון דכתיב את סוסיהם תעקר קל לדחות מפני המלך: **מי לא עסקינן דאדהכי והכי בטיל משוקיה.** וא"ת מ"מ נדרוש ק"ו מטעינה דלית בה חסרון כיס וי"ל כיון דטעינה שיש בה חסרון כיס לא הויא בשכר דמ"ש מפריקה א"כ אף טעינה דלית בה חסרון כיס נמי הוי בחנם ופריקה נכתבה לדרוש שום דרשה אחרת: **מכלל** דת"ק סבר דזקוק לו. המקשה סבור דת"ק נמי ידרוש משאו שהוא יכול לעמוד בו ושאינו יכול לעמוד בו נמי דאין חייב לסייע בחנם משום דלית ביה מצות פריקה מ"מ בשכר חייב לסייעו משום צער בעלי חיים וא"ת ולרבי יוסי הגלילי דסבר צער בעלי חיים לאו דאורייתא ואית ליה לקמן (דף לג.) דטעינה בשכר מ"ש טעינה מפריקה וי"ל דדריש ק"ו מחסרון כיס דלכתוב טעינה גרידא דיש טעינה שאין בו חסרון כיס וכ"ש פריקה אלא כתב פריקה לאגמורי דטעינה בשכר וכיון דטעינה שאין בה חסרון כיס הויא בשכר היכא דאית בה חסרון כיס נמי דהיינו היכא דבטיל משוקיה הוי בשכר דילפי' מטעינה דלית בה חסרון כיס והשתא לא בא להוכיח רק דצער בעלי חיים דאורייתא ולא לקיים שמכח ק"ו יש להוכיח דצער בעלי חיים דאורייתא דאפשר שק"ו הוי מחסרון כיס כדפרישית לר' יוסי וא"ת ולמאן זקוק לו מדרבנן וי"ל דכל הסוגיא מוכחת דאי צער בעלי חיים לאו דאורייתא אינו חייב לסייעו אפי' בשכר כדאמרינן בסמוך וכי ליתיה למריה בהדיה ליעבד גביה בשכר ולעולם צער בעלי חיים דאורייתא אבל אי הוי דרבנן פטור היה אפילו בשכר וכן כתר הכי דקאמר ואי אמרת לאו דאורייתא אמאי מטפל ביה וליפטר מדרבנן: **ואי** לאו דאורייתא אמאי מטפל בה. וא"ת והלא בספרי דורש שונאך אפילו שונא עובד כוכבים וי"ל דאסמכתא בעלמא היא דבערבי פסחים (פסחים דף קיג: ושם) מוקי בשונא ישראל: **ולהטעינה** יין אסור אין זקוק לה. אבל שאר דברים זקוק ואפילו לטעון משום איבה: **אמאי** וחדלת. וא"ת וליפטר בחנם אבל בשכר חייב ולעולם צער בעלי חיים דאורייתא וי"ל דוחדלת משמע לגמרי: **ואי** בטעינה אמאי עזוב. וליכא למימר דבטיל משוקיה דאם כן רישא נמי: **לכוף** יצרו. וא"ת כיון דבערבי פסחים (שם) מוקי לה בישראל שמותר לשנאותו כגון שראה בו דבר ערוה מה שייך בו לכוף יצרו וי"ל [א] דלא איירי בשונא דקרא: **מה** לי שונא עובד כוכבים. ה"מ לשניי ישראל בחנם ולעובד כוכבים בשכר:

מה

עין משפט נר מצוה

קפ א מיי' פי"ג מהל' רוצח ושמירת נפש הל' א סמג עשין פא טוש"ע ח"מ סי' רעב סעיף א:
קפא ב ג מיי' שם הל' ט ועיין בכ"מ טוש"ע שם סעיף ט:
קפב ד מיי' שם טוש"ע שם סעיף ח:
קפג ה מיי' שם הל' יג ועיין בכ"מ טוש"ע שם סעיף ט בהג"ה:
קפד ו מיי' שם הל' ט ועיין בהג"ל טוש"ע שם סעיף ט:
קפה ז מיי' שם טוש"ע שם סעיף ח:
קפו ח מיי' שם הל' יג טוש"ע שם סעיף י:
קפז ט מיי' שם הל' יד טוש"ע שם סעיף יא:

* * *

רבינו חננאל

לפרוק בחנם ולא לטעון בחנם אלא בשכר. ר' שמעון אומר אף לטעון בחנם משום דלא מסיימי קראי איזהו לפרוק ואיזהו לטעון הילכך שניהם בחנם. אמר רבא מדברי שניהם נלמד צער בעלי חיים דאוריי' מדאמרי' פריקה דברי הכל בחנם: ר' יוסי הגלילי אומר אם הטעינו יותר ממשאו ונפל אין נזקק לו שנאמר תחת משאו משאוי שיכול לעמוד בו. בהמת עובד כוכבים מטפל בה כבהמת ישראל משום איבה. בהמת עובד כוכבים ועובד כוכבים מחמר אחריה ומשאוי של ישראל וצריך לטעון אין זקוק לו שנא' וחדלת. אבל ישראל מחמר אחרי בהמתו והמשאו לעובד כוכבים עזב תעזוב עמו. ומקשי' והא תרווייהו וחדלת עזב תעזב בפריקה הוא דכתיב ביה ואוקימנא כר' יוסי הגלילי דסבר צער בעלי חיים לאו דאורייתא. אוהב צריך לסייעו בפריקה והשונא צריך לסייעו בטעינה יניח האוהב ויסייע השונא כדי לכוף את יצרו לשלום. ופשוטה היא:

מסורת הש"ס

א) [שבת קכח:], ב) [נ"ל אלא הא מני], ג) [שבת קנד:], ד) [תוספתא פ"ב], ה) פסחים קיג: [תוספתא שם], ו) נ"ל דמתניתא, ז) [שמות כג].

* * *

תורה אור השלם

ז כִּי תִרְאֶה חֲמוֹר שֹׂנַאֲךָ רֹבֵץ תַּחַת מַשָּׂאוֹ וְחָדַלְתָּ מֵעֲזֹב לוֹ עָזֹב תַּעֲזֹב עִמּוֹ: שמות כג ה

* * *

הגהות הב"ח

(א) גמ' פטור לגמרי דלמא כצ"ל ותיבת ו' נמחק: (ב) רש"י ד"ה אי אמרת בשלמא לאו: (ג) תוס' ד"ה מדברי וכו' דאונקלוס הגר שרף:

* * *

הגהות הגר"א

[א] תוס' ד"ה לכוף. וי"ל סי'. נ"ב ר"ל דא"ל להקדים אבל מ"מ חייב כמש"ש:

* * *

מוסף רש"י

צער בעלי חיים דאורייתא. שנאמר עזוב תעזוב עמו ואיכא מאן דדריש טעמא דקרא משום צער בעלי חיים (שבת קכח:).